

Юліана Балагур

студентка 5 курсу юридичного факультету
Волинського національного університету ім. Лесі Українки

Основні індекси вимірювання верховенства права

Для ефективного функціонування демократичної держави на сучасному етапі розвитку необхідно враховувати не лише національні історичні, культурні та інші особливості, але й застосовувати загально визнані досягнення в галузі прав людини та організації публічної влади. Ці здобутки, зокрема в юридичній сфері, знаходять своє

відображення у міжнародних стандартах, розроблених авторитетними органами та інституціями. Важливу роль у цьому процесі відіграє Європейська комісія за демократію через право, відома як Венеційська комісія, яка вже давно є орієнтиром для розвитку національних правових систем.

Відповідно не можна недооцінювати значущість вимірювання верховенства права, оскільки саме цей процес дозволяє обґрунтовано відповісти на запитання: «Чи відповідає правозастосовна практика органів державної влади принципам верховенства права в конкретній країні?».

Вимірювання верховенства права ґрунтується на низці критеріїв, індексів та індикаторів, що дозволяють систематично оцінювати прогрес у досягненні конкретних цілей державою. Вони відіграють подвійну роль: стимулюють реформи та забезпечують відповідальність установ і осіб за попередню діяльність.

ООН, зокрема, визначає 135 індикаторів, які згруповані за трьома інституціями: поліція (41 індикатор), судова система (51 індикатор) та пенітенціарна система (43 індикатори). Ці індикатори допомагають оцінити ефективність правоохоронних органів і судів, а також рівень умов утримання в'язнів. Для кожної інституції індикатори поділені на кілька так званих «кошиків» («baskets»), тобто основні аспекти, які оцінюються [1, с. 8].

Розпочнімо з поліції: основні показники включають можливість подання скарг на неправомірні дії правоохоронців та ефективність розслідувань цих скарг. Важливою складовою є оцінка довіри населення до поліції, яка вимірюється через опитування та соціальні дослідження. Кошки в цьому секторі також враховують тренінги для поліції, метою яких є підвищення професійної етики та правового забезпечення.

Щодо наступної інституції, то для судової системи основними індикаторами є кількість суддів, їхня кваліфікація, а також фінансування судів. Важливо також враховувати умови роботи суддів і прокурорів, зокрема доступ до ресурсів та навчальних програм. Оцінка незалежності судової влади є критично важливою для забезпечення верховенства права, тому в цьому секторі також розглядаються механізми захисту суддів від зовнішнього тиску.

Пенітенціарна система охоплює умови утримання в'язнів та їхні права. Основні індикатори включають якість харчування, медичного обслуговування, доступ до освіти та реабілітаційних програм. Оцінка ефективності пенітенціарної системи не лише стосується умов утримання, але й враховує, як ці умови сприяють реінтеграції в суспільство. Важливою є також діяльність організацій, які контролюють дотримання прав людини в тюрмах [1, с. 8-10].

Разом із цим, інші міжнародні індекси, такі як Індекс правовладдя WJP, включають додаткові аспекти, такі як боротьба з корупцією та доступ до правосуддя. Також існує відоме опитування, що проводиться Домом Свободи. Це опитування є способом вимірювання демократії в країнах, в яких наявні певні ознаки, що свідчать про проблеми верховенства права. Відповідно до рейтингу Дому Свободи (FreedomHouse) український «рахунок демократії» (рівень демократичного прогресу) складає 4,75 (де 1 – це найвищий рівень демократичного прогресу, та 7 – найнижчий) [2, с. 28].

Проаналізувавши показники можна констатувати, що Україна демонструє задовільні показники відкритості уряду та дотримання прав людини, перебуваючи в нижній частині середньої групи. Однак підтримка безпеки, регуляторне забезпечення та боротьба з корупцією все ж отримують негативні оцінки.

Література

1. Rule of Law Indicators. Implementation Guide and Project Tools, 2011. 127 р. Електронний ресурс - режим доступу: https://vera-institute.files.svdcdn.com/production/downloads/publications/un_rule_of_law_indicators.pdf
2. Вовк Д. О., Бойчук Д. С. Верховенство права і толерантність: навч. посіб.: Київ, 2018. С.28